

The Academy of Management and Administration in Opole

MODERN TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Collective Scientific Monograph

Edited by Wojciech Duczmal

Iryna Ostopolets

Opole 2019

ISBN 978 – 83 – 946765 – 5 – 1

Modern Technologies in Education. *Collective Scientific Monograph.* Opole:
The Academy of Management and Administration in Opole, 2019; ISBN 978-83-
946765-5-1; pp. 495, illus., tabs., bibls.

Editorial Office:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01
E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Reviewers

prof. dr hab. Marian Ciepaj (Poland)
dr Sławomir Śliwa (Poland)
dr Nataliia Svitlychna (Ukraine)

Editorial Board

Marian Duczmal (Poland), Wojciech Duczmal (Poland),
Tamara Makarenko (Ukraine), Oleksandr Nestorenko (Ukraine),
Tetyana Nestorenko (Ukraine), Iryna Ostopolets (Ukraine),
Tadeusz Pokusa (Poland), Jadwiga Ratajczak (Poland),
Tetyana Zubro (Slovakia)

Publishing House:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

ISBN 978 – 83 – 946765 – 5 – 1

© Authors of articles, 2019
© Publishing House WSZiA, 2019

TABLE OF CONTENTS

Preface

1. Professional identity and individual reflexion in professional development of medical students	8
2. Preservation of health of students in the process of study	18
3. IT technologies in the process of implementing students for self-education and continuing education	32
4. Forming of future managers' foreign language communicative competence by means of interactive technologies	39
5. Information and communication technologies as tools for improving students' motivation to learning	51
6. The problem of forming a value attitude to nature of future teachers	61
7. Professional teacher's preparation for education of primary school pupils' moral personality	71
8. Future managers knowledge and competences in the context of university mathematics education	84
9. Utilization of Nemierko's taxonomy of objectives in creation of didactic test for object informatics for the high schools	106
10. Moodle in the system of higher education of Ukraine	131
11. Brainstorming as a method of students' mental activity enhancement	136
12. Teacher trainer in professional music education – professional musician or music teacher?	145
13. Conceptual maps as one of the form of innovative teachings methods	159
14. Converting PDF to DOC	184

15. Application of modern innovative technologies in the preparation of future teachers	195
16. Theoretical foundations of forming the intending primary school teachers' communicative competence by means of training activities	204
17. The use of innovative technologies in the process of training of doctor of philosophy (PhD) in the specialty "011 Education Sciences"	216
18. Formation of research skills of teachers of preschool education in vocational training as one of the directions of a new strategy of higher education institutions	227
19. Personality oriented studies to Ukrainian after professional aspiration in the conditions of hybrid war	241
20. Technology of formation of professional competence of future teachers of fine arts through creative project activities	247
21. Development of professionally-pedagogical competence teachers of technical profile	259
22. Co-creation of teachers and students (the idea of leadership in pedagogical practice)	268
23. Innovative methods, forms and techniques in the formation of the language communicative competence of the philology students at «Culture of the language» classes	277
24. The integration approach in forming the general cultural and creative competences of the future teacher of elementary school	290
25. Characteristics of training future tourism and hospitality specialists in Ukraine: nowadays and possibilities of development	302
26. On the synthesis of the natural and humanitarian directions of education	315
27. The use of playing artistic and pedagogical technologies at music lessons at primary school	327
28. A new look at the evaluation system	338

29. The essence and use of interactive education technology at the natural sciences lessons at primary school	347
30. Multidisciplinary approach to practical training in customs in agrarian institutions of higher education	354
31. Investigation of information interaction in projects of implementation of virtual reality technologies in training	365
32. Modern means of assessing the quality of education	377
33. Primary school teachers' methodical training for realization of educational process requirements on the basis of implementation of modern media education technologies	386
34. The formation of readiness of future specialists of preschool education to the management by means of the implementation of innovative pedagogical technologies	398
35. Primary school teacher preparation for the forming an initiative and creative personality of a pupil	412
36. Monitoring of the methodological provisions of management of the latest technologies of education	420
37. The application of ESA methodology in the process of foreign languages teaching with Internet resources	434
38. Model of preparation of the future teacher of physical culture to the application of health-safety technologies	443
39. Use of innovative educational technologies in preparation specialists of economic profile: practical experience	451
40. Modern methods providing of quality education	462

Annotation	472
-------------------	-----

About the Authors	489
--------------------------	-----

18. Formation of research skills of teachers of preschool education in vocational training as one of the directions of a new strategy of higher education institutions

Формування дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів як основа реалізації сучасної стратегії діяльності закладів вищої освіти

У сучасних соціально-економічних умовах стрімкого розвитку Української держави вимагає вдосконалення системи підготовки майбутніх дошкільних педагогів на засадах компетентнісного підходу з урахуванням сучасного стану розвитку інформатизації освіти для інтеграції України в світовий освітній простір. Для майбутніх педагогічних працівників нині складається ситуація, при якій необхідно готувати нове покоління конкурентноспроможним та привабливим на засадах інноваційної педагогіки, інтегрованої у Європейський дослідницький простір вищої освіти, яка передбачає формування пошукових і дослідницьких умінь та застосування їх у різних видах освітньої діяльності.

Випускники закладів вищої освіти у професійній діяльності мають поєднувати інтегровані якості наставника, здатного передавати вихованцям знання; формувати людські якості; розвивати спеціальні вміння, потребу в дослідницькій діяльності; приймати кваліфіковані рішення щодо можливостей ефективного і результативного застосування інноваційних технологій навчання й добирати та прогнозувати необхідні новітні технології для використання їх у професійній діяльності. Вирішення проблеми готовності майбутніх дошкільних педагогів до професійної діяльності багато в чому залежить від сформованості у них дослідницьких умінь, що уможливорює здатність успішно виконувати професійно-педагогічні завдання, свідоме засвоєння системи дослідницьких навичок та виконання дослідницьких дій, а також позитивно ставитись до обраної професії.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження: вперше розроблено і обґрунтовано структуру дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів,

які визначаються як сукупність інтелектуальних і практичних умінь, що забезпечують здатність особистості до самостійних спостережень, узагальнень, аналізу, набуття і застосування нових знань відповідно до мети дослідницької діяльності; змістово-технологічне забезпечення формування дослідницьких умінь, що охоплює зміст фахової підготовки, форми, методи і прийоми навчання у закладах вищої освіти; визначено критерії (мотиваційно-ціннісні, змістово-процесуальні, дослідницькі) показники та рівні сформованості дослідницьких умінь студентів – майбутніх педагогів дошкільної освіти; удосконалено теоретичну сутність поняття «дослідницькі вміння педагогів дошкільної освіти»; навчальні плани та програми фахової підготовки майбутніх дошкільних педагогів; подальшого розвитку набули форми і методи фахової підготовки майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: концепція неперервної освіти; положення про активність суб'єкта в пізнавальній діяльності, єдність свідомості та діяльності, мови і мислення; психологічна теорія розвитку особистості та її потреб; розуміння процесу навчання як взаємопов'язаної та взаємозумовленої діяльності викладача і студента, що спрямована на формування дослідницьких умінь; концепція особистісно орієнтованого підходу до підготовки майбутніх дошкільних педагогів; концепція Європейської кредитної трансферної системи (ECTS) щодо підвищення мобільності студентства та розвитку міжнародних навчальних програм; гуманістична філософія сучасної освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Огнев'юк); теорія організації навчального процесу вищих навчальних закладів (А. Алексюк, Ю. Бабанський, С. Гончаренко, І. Лернер); складові професійної діяльності (І. Зязюн, О. Пехота, Л. Хоружа); підготовки майбутніх педагогів, що базується на формуванні творчої особистості (О. Абдулліна, Н. Кузьміна, С. Мартиненко, С. Сисоєва, В. Сластьонін, О. Щербакова); науково-методичне забезпечення змісту фахової освіти (Г. Балл, І. Мороз); теорія діяльності (О. Леонт'єв, С. Рубінштейн); результати експериментальних пошуків шляхів формування професійної компетентності вихователів

дошкільних навчальних закладів (З. Борисова, І. Дичківська); розвиток дослідницьких умінь (С. Архангельський, М. Кларін, В. Моляко); формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Запорожець, О. Кононко, Н. Лисенко, Г. Люблінська, Т. Поніманська).

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що розроблено і впроваджено в освітній процес закладу вищої освіти навчально-тематичний план і програму спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів» для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» ОКР «бакалавр»; методичні рекомендації щодо підвищення ефективності фахової підготовки, сформованості дослідницьких умінь у студентів – майбутніх дошкільних педагогів.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації для науково-методичного забезпечення фахової підготовки майбутніх дошкільних педагогів.

Результати дослідження. Формування дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів досліджувалось нами експериментально у процесі їхньої фахової підготовки в умовах закладів вищої освіти. З позицій системного підходу було розроблено зміст і завдання педагогічного експерименту, який реалізовувався в різних формах і методах. Розроблена модель змістово-технологічного забезпечення формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів, що складається з мотиваційно-ціннісного, змістово-процесуального і дослідницького компонентів, кожний з яких характеризується сукупністю відповідних професійно-педагогічних знань, умінь і навичок та професійно значущих особистісних якостей і мотиваційного ставлення, яке забезпечує успіх у майбутній професійній та дослідницькій діяльності.

Проблема формування дослідницьких умінь дошкільних педагогів є особливо актуальною сьогодення. Визначимо це поняття. Дослідницькі вміння вихователів нами розглядаються як уміння, що поєднують інтелектуальні знання і практичні вміння, забезпечують здатність особистості до самостійних

спостережень, узагальнень, аналізу процесів і явищ дійсності, а також набуття нових знань і застосування їх відповідно до окресленої мети дослідницької діяльності.

Формування дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів визначається як цілеспрямований процес передачі та засвоєння теоретичних знань у процесі систематичного вирішення дослідницьких завдань, розв'язання задач, результатом якого є готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до дослідницької діяльності, яку розглядаємо як результат і складову фахової підготовки до цього виду діяльності, що охоплює взаємопов'язані елементи, має специфічне призначення та інтегративно входить до загальної системи професійно-педагогічної готовності, складається з мотиваційно-ціннісного, змістово-процесуального та дослідницького компонентів.

Нами доведено, що формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів є складовою системи фахової підготовки, а тому значною мірою залежить від її рівня. Саме тому педагогічними умовами, що активізують формування дослідницьких умінь у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти, є: орієнтація фахової підготовки на дослідницьку діяльність; активне застосування форм, методів і засобів навчання; суб'єкт – суб'єктна взаємодія, формування дослідницьких умінь. Наше дослідження складалося з констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту [2].

Констатувальний етап експерименту було проведено з метою визначення стану сформованості дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів та рівня розвитку їхніх дослідницьких умінь. Метою дослідження нами визначено впровадження у фахову (загальнопедагогічну та методичну) підготовку майбутніх дошкільних педагогів методики, що забезпечує формування дослідницьких умінь як у період педагогічної практики, так і в майбутній професійно-педагогічній діяльності. Завданнями дослідження було визначено: формування дослідницьких умінь у студентів ОКР «бакалавр» спеціальності

«Дошкільна освіта» за трьома компонентами: мотиваційно-ціннісним (особистісно орієнтовані цілі й мотиви майбутньої дослідницької діяльності та активізація); змістово-процесуальним (знання особистісно орієнтованого навчання, вміння та навички моделювати дослідницьку діяльність у майбутній професії); дослідницьким (навчання способів виконання дослідницьких дій), що відбувається у процесі проходження майбутніми педагогів дошкільної освіти педагогічної практики та під час експериментальної перевірки методики їхньої фахової підготовки.

Методика експерименту охоплювала сукупність методів психолого-педагогічного дослідження. У процесі застосування теоретичних методів було здійснено аналіз філософської, науково-методичної літератури; використано системний підхід для розкриття сутності проблеми і формування понятійно-термінологічного апарату. За результатами експерименту оцінювалась його ефективність, здійснювалась необхідна корекція, узагальнювався експериментальний матеріал, проводився порівняльний аналіз результатів готовності студентів експериментальних і контрольних груп до дослідницької діяльності, формувалися висновки та узагальнення. Завдяки математичним методам здійснено графічну й табличну інтерпретацію даних.

В організаційному плані формування дослідницьких умінь у студентів – дошкільних педагогів здійснено за такими етапами: I етап – навчання студентів I курсів, яке передбачає вивчення загальноосвітніх дисциплін із застосуванням проблемно-пошукових методів; II етап – навчання студентів II–III курсів, що пов'язане із практичним освоєнням фахових знань під час вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу, окремих методик; III етап – навчання студентів IV курсів, завдяки якому відбувається оволодіння теоретичними знаннями з основ науково-дослідницької діяльності та практичними навичками щодо здійснення дослідницької роботи під час педагогічної практики; здійснюються апробація науково-педагогічних досліджень у практиці навчання і виховання дітей дошкільного віку, узагальнення й оформлення результатів у курсових і бакалаврських роботах.

Нами зроблено припущення, що ефективність формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів у фаховій підготовці буде забезпечено за умов: прийняття майбутнім педагогів дошкільної освіти гуманно-особистісного підходу як методологічної основи педагогічної взаємодії; формування стійкої позитивної внутрішньої мотивації до педагогічної діяльності загалом та до дослідницьких умінь як її структурного складника зокрема; розроблення змістово-технологічного забезпечення формування дослідницьких умінь педагогів дошкільної освіти з метою їхньої якісної фахової підготовки.

Концептуальними положеннями експериментальної методики формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів стали: забезпечення професійно-педагогічної спрямованості всіх навчальних дисциплін програми підготовки майбутніх дошкільних педагогів; структурування змісту основних курсів циклу професійної та практичної підготовки з метою засвоєння студентами теоретичних основ організації дослідницької діяльності; оптимальне співвідношення між теоретичною і практичною підготовкою майбутніх дошкільних педагогів до дослідницької діяльності; робота над самостійним науковим дослідженням (робота над курсовим, бакалаврським проектами), виконання різноманітних дослідницьких завдань під час практичних, семінарських, лабораторних занять та навчально-педагогічної практики в закладах дошкільної освіти; залучення студентів до роботи в наукових творчих гуртках та студіях; використання потенційних можливостей фахових методик у процесі професійної підготовки майбутніх дошкільних педагогів до дослідницької діяльності; розроблення та впровадження у навчальні плани підготовки фахівців спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів»; конкретизація змісту програм педагогічної практики студентів; використання та ефективне поєднання сучасних активних форм і методів аудиторної та позааудиторної роботи студентів – ділових та проблемних ігор, рольового аналізу конкретних педагогічних ситуацій, збирання портфоліо, участь у творчих проектах тощо.

У процесі експерименту розроблено комплексну рівневу методику визначення сформованості дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів, яке охоплювало: мотиваційно-ціннісний, змістово-процесуальний і дослідницький компоненти, кожен із яких характеризується сукупністю відповідних професійно-педагогічних знань і вмінь, а також професійно значущих особистісних якостей та мотиваційного ставлення, що забезпечує успіх у майбутній професії педагога – дослідника. Провідними завданнями формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів є визначення необхідного та достатнього змісту, розроблення педагогічно доцільного комплексу форм і методів навчання, які б дозволили максимально підвищити рівень сформованості дослідницьких умінь у студентів педагогічних закладів вищої освіти. З метою з'ясування вихідного стану формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів у процесі експериментального дослідження використовувалося анкетування, спрямоване на встановлення ціннісних пріоритетів, мотиваційних установок на оволодіння дослідницькою діяльністю, розуміння її мети, завдань, форм і методів, усвідомленість її значущості в професійній діяльності сучасного вихователя, педагога-дослідника.

З'ясовано, що формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів охоплює інформаційну (ознайомлення з особливостями професії педагога дошкільної освіти), змістово-технологічну (формування дослідницьких процесів) та перетворювально-результативну (володіння методами дослідницької діяльності) стадії її формування. У зв'язку з цим охарактеризовано етапи формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів, що дозволило простежити взаємозв'язок стадій її формування з функціями в експериментальній системі, навчально-методичним забезпеченням з метою реалізації складових моделі та змістовно-процесуальними компонентами.

Зокрема, критерієм діагностування сформованості дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів за мотиваційно-ціннісним компонентом був

характер ставлення студентів до реалізації процесу дослідницької діяльності; за змістово-процесуальним – якість знань, їх осмислення, цілеспрямованість, варіативність; дослідницьким – рівень сформованості дослідницьких умінь і навичок.

Аналіз відповідей на запитання анкети щодо визначення професійних пріоритетів дав змогу визначити такий не менш важливий складник мотиваційного компонента, як розуміння студентами особливостей праці дошкільного педагога. Відповіді на запитання анкети: «Що Вам подобається у роботі вихователя закладів дошкільної освіти?» показали, що студенти в основному правильно розуміють мету і зміст діяльності вихователя. Нас також цікавило ставлення студентів до дослідницької діяльності та життєвих цінностей майбутнього педагога дошкільної освіти, тому в анкеті були наявні запитання: «У чому Ви вбачаєте мету роботи вихователя закладу дошкільної освіти?», «Які життєві цінності відносяться до Вас, як до майбутнього педагога дошкільної освіти?»

Аналіз відповідей на запитання анкети засвідчив, що 62% респондентів позитивно ставляться до тих якостей вихователя, які необхідні йому для формування дослідницьких умінь, 38% анкетованих зазначили, що їм бракує відповідних знань і вмінь. Вони відзначають, що для опанування дослідницьких умінь їм бракує відповідних практичних, лабораторних, семінарських занять з фахових дисциплін.

Наприкінці формувального етапу експерименту в експериментальних групах значно зростають кількісні показники щодо розвитку таких мотивів, як: інтерес до предмета навчання і творчості викладача; потреба в загальному та фаховому вдосконаленні; прагнення студента до творчості; розуміння значення педагогічного дослідження для майбутньої роботи вихователя. Аналіз студентських відповідей на запитання анкет, бесід, під час обговорення проблем засвідчує, що розв'язання складних завдань щодо формування розвитку творчої особистості студента потребує більш ґрунтовної фахової підготовки майбутніх дошкільних педагогів до дослідницької діяльності,

вдосконалення змісту та форм організації цієї роботи. Студент знаходиться в постійному професійному розвитку, в пошуку оптимальних рішень і саме тому мотивація посідає провідне місце у структурі особистості і є одним із основних понять, яке використовується для пояснення рушійних сил поведінки та діяльності. Саме тому її розвиток є важливим чинником поліпшення навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти.

Таким чином, можна зробити висновок: реалізація змісту формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів (як один із напрямів нової стратегії закладів вищої освіти) передбачає інтеграцію змісту фахової підготовки і педагогічної практики, що дозволяє не лише створити умови для активного засвоєння студентами знань із основ дослідницької роботи, а й забезпечує цілісність і неперервність формування дослідницьких умінь у майбутніх фахівців з дошкільної освіти в умовах закладу вищої освіти.

На другому етапі дослідження студенти оволодівають і закріплюють деякі теоретичні методи педагогічного дослідження, способи роботи з науково-методичними джерелами, набувають навичок оформлення наукової роботи відповідно до нормативних вимог. Залучаючи студентів до дослідницької роботи, ми передбачали не лише виконання творчих робіт, проектів, а й їхню участь у дослідницькій діяльності, а той хто навчається, виникає потреба у підвищенні культури дослідницької діяльності.

Діагностування рівня сформованості дослідницьких умінь у студентів – майбутніх дошкільних педагогів за дослідницьким компонентом здійснювалася шляхом спостереження навчального процесу у закладі вищої освіти, аналізу результатів діяльності студентів під час практичних занять і педагогічної практики, аналізу написання бакалаврських робіт та проектів. У процесі констатувального етапу експериментальної роботи нами здійснювалося дослідження самооцінки рівня готовності студентів до дослідницької діяльності.

З отриманих даних можемо зробити висновок про те, що студенти III та IV курсів розуміють значення дослідницької діяльності й достатньо

вмотивовані для її здійснення, але показники таблиці засвідчили, що власну готовність до дослідницької діяльності переважна більшість студентів (73,4%) вважає низькою, і тільки 1,8% називають її високою. Отже, можемо констатувати адекватне усвідомлення випускниками рівня власної фахової підготовки до дослідницької діяльності, тоді як студенти I та II курсів не можуть об'єктивно оцінити рівень власної фахової підготовки, сформованості дослідницьких умінь.

Необхідність уміти здійснювати дослідницьку діяльність все чіткіше постає перед студентами – майбутніми дошкільними педагогами старших курсів, які вже набули певних навичок дослідницької діяльності, уміють співвідносити свої фахові вміння з потребами суспільства, розуміють необхідність підвищення фахової компетентності та готовності до перекваліфікації у разі потреби.

Виявлено, що проблемні лекції, семінари-тренінги, практичні, індивідуальні та нестандартні заняття, конференції, відеометодичні тренінги, виконання і захист творчих проєктів, пошуково-дослідницька робота є ефективними формами формування дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів, які забезпечують високий рівень особистісно-професійного становлення, сформованості дослідницьких умінь. Здійснено відбір ефективних методів формування дослідницьких умінь, які охоплюють розв'язування творчих завдань і вирішення задач, евристичну бесіду-пошук, навчально-рольові ігри, педагогічний експеримент, викладання-діалог, частково-пошукові та дослідницькі методи.

Окремим завданням констатувального експерименту стало визначення рівня засвоєння студентами дослідницьких дій. Завдання для дослідницької роботи студентів були спрямовані на розвиток їхніх аналітичних і дослідницьких умінь у процесі роботи зі спеціальною літературою, активності, усвідомлення професійної та особистісної значущості в результаті оволодіння дослідницькими вміннями; впровадження прогресивних інноваційних педагогічних технологій формування дослідницьких умінь; використання

результатів дослідницької діяльності у процесі педагогічної практики; підвищення психолого-педагогічної майбутніх дошкільних педагогів. Тісна взаємодія студента – майбутнього вихователя з методистом педагогічної практики, педагогічним колективом закладу дошкільної освіти спонукає його до пошуку дослідницької роботи для вирішення проблем, а щоденні дослідницькі завдання студента переростають у його педагогічний досвід і спонукають до пошуку нових знань і, як результат, прийняття власних нових рішень. У зв'язку з цим визначаємо педагогічну практику як ефективний засіб формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів. Такі новоутворення у їхньому професійному становленні можливі за умови ставлення до студента як до суб'єкта навчання.

Узагальнення результатів дослідження дозволило розробити методичні матеріали щодо формування дослідницьких умінь педагогів дошкільної освіти: навчально-тематичний план і програму спецкурсу «Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів»; методичні рекомендації для викладачів і студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Опанувавши спецкурс, студенти не лише отримали знання, але й набули вмінь створювати педагогічно сприятливі оптимальні умови для формування розвитку особистісних дослідницьких умінь, а різні форми проведення семінарських занять, як-от: моделювальний семінар (семінар-модель), на якому реалізується особистісна модель семінару з певної теми, спроектована в процесі попередньої лекції; проблемно-дискусійний семінар (передбачає обмін думками, диспут, дискусію за участю всіх студентів групи); перспективний семінар (передбачає обговорення і формулювання студентами перспектив вирішення вивчаємої проблеми); конструкційний семінар (передбачає кінцевою метою побудову власної педагогічної конструкції), семінар-повідомлення (повідомлення), семінар-прес-конференція створили умови для самореалізації міркувань учасників навчального процесу.

Організувати формування дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів під час експерименту допомагала особистісно орієнтована система

засобів, а саме: діагностування професійних якостей майбутнього дошкільного педагога та проектування шляхів його розвитку; комп'ютеризація навчальної діяльності студентів (складання індивідуальних проектів в електронному варіанті; пошук навчальних матеріалів у системі Інтернет; укладання термінологічного словничка тощо); індивідуалізація процесу навчання (створення теоретичного блоку «Компетентнісна модель формування дослідницьких умінь майбутнього дошкільного педагога». Опитування студентів експериментальних груп засвідчило їх стовідсоткову зацікавленість особистісно орієнтованими методами навчання (ситуація успіху; навчальні ситуації; інтерактивні вправи, відео ресурси, диспути). Вказані методи навчання сприяли підвищенню активності навчально-пізнавальної діяльності студентів та ефективності процесу навчання. Встановлено, що запропонований підхід сприяв оволодінню студентами понятійним апаратом, прискорив процес формування та застосовування дослідницьких умінь на практиці. Крім того, така організація навчальної діяльності значно підвищувала рівень розвитку фахової компетентності, створювала інтерес до наукового пошуку, сприятливі умови для формування дослідницьких умінь.

Одержаними кількісними та якісними результатами доведено, що під час експерименту у студентів експериментальних груп порівняно з контрольними відбулися істотні позитивні зміни, що дало змогу розробити та експериментально перевірити змістово-технологічне забезпечення формування дослідницьких умінь майбутніх педагогів дошкільної освіти.

У процесі експериментальної перевірки зазначено позитивну динаміку сформованості дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів, подану в Табл. 1.

Результати експерименту підтвердили значне зростання показників рівнів сформованості дослідницьких умінь у майбутніх дошкільних педагогів, у яких в експериментальних групах високий рівень становив – 41,2%, у контрольних – 19,1%, середній в експериментальних групах – 42,4%, у контрольних групах –

28,4%; елементарний в експериментальних групах – 16,4%, у контрольних групах – 52,5%.

Таблиця 1. Динаміка сформованості дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів

Експериментальні групи			Контрольні групи		
Рівні	Кількість студентів, у %	Етапи експерименту	Рівні	Кількість студентів, у %	Етапи експерименту
Високий	12,9	Констатувальний	Високий	13,4	Констатувальний
Середній	26,4		Середній	24,9	
Елементарний	60,7		Елементарний	61,7	
Високий	41,2	Формувальний	Високий	19,1	Формувальний
Середній	42,4		Середній	28,4	
Елементарний	16,4		Елементарний	52,5	

Кількісну різницю даних порівняльного аналізу сформованості дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів у контрольних та експериментальних групах до і після експерименту за середніми показниками відображено на гістограмі (Рис. 1) [1, с. 16].

Рис. 1. Рівні сформованості дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів в контрольних та експериментальних групах до і після експерименту

Таким чином, у результаті проведення педагогічного експерименту було доведено ефективність розробленого змістово-технологічного забезпечення формування дослідницьких умінь майбутніх дошкільних педагогів, як один із напрямів нової стратегії та доцільність його впровадження у навчальний процес

у закладах вищої освіти й має досягатися шляхом підвищення частки та якості дослідницької та інноваційної діяльності.

Висновки і перспективи. Таким чином, розроблена нами методика педагогічного експерименту підтвердила свою ефективність і була тривалим педагогічним процесом, що передбачав застосування комплексу педагогічних впливів, який здійснювався шляхом поетапного оволодіння студентами – майбутніми дошкільними педагогами системою професійно-педагогічних установок, мотивів, ставлень, інтересів, формування знань, дослідницьких умінь, досвіду дослідницької діяльності у процесі вивчення теоретичних і методичних дисциплін, педагогічної практики, опрацювання науково-методичних джерел, участі у науково-дослідницькій діяльності.

Література:

1. Волинець Ю. О. Формування дослідницьких умінь майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у фаховій підготовці: автореф. дис ... канд. пед. наук / Ю. О. Волинець. – Київ, 2013. – 20 с.
2. Волинець Ю. Етапи формування готовності майбутніх дошкільних педагогів до дослідницької діяльності / Ю. Волинець, Н. Стаднік // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. – № 1 (60), лютий 2018. – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2018. – 420 с. – С. 44-48.
3. Закон України «Про вищу освіту»: станом на 5 вересня 2017 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
4. Ammitzboell B. H. Psychological and pedagogical aspects of education for tolerans, mutual cooperation and personal responsibility / Ammitzboell B. H., Ammltzboell N. P. // Education for human rights and citizenship in Central and Eastern Europe. – Praha, 1995. – P. 100-120.
5. Zeichner K. M. Tradition of reform of teacher education / K. M. Zeichner // J. of teacher education. – 1990. – Vol. 41 (2). – P. 1-12.

19. Personality oriented studies to Ukrainian after professional aspiration in the conditions of hybrid war

**Особистісно-орієнтоване навчання українській мові за професійним
спрямуванням в умовах гібридної війни**

trainings in the process of educational activity, and the principles of training activities (confidentiality and trust in communication, "here and now", "there is no the past and no the future any more", voluntariness, equality, activity) are defined. They contribute to the effective forming the communicative ability of intending teachers in the process of professional training.

17. ***Liudmyla Balika, Oksana Petrenko, Hryhorii Pustovit. The use of innovative technologies in the process of training of doctor of philosophy (PhD) in the specialty "011 Education Sciences".*** The part is devoted to the analysis of the use of innovative technologies in the process of training of doctor of philosophy (PhD) in the specialty "011 Education Sciences" at the RSUH, in particular, in the teaching of disciplines from the general training cycle, such as: "Technological aspects of work on the dissertation", "Management of scientific projects". It is elucidated that the most effective innovative technologies are: interactive lecture, bibliographic description of publications, literary sources, abstract writing, round table discussion, discussions, writing and protection of prospectus of dissertation research, author's scientific project, preparation of project grant proposals, individual applications for contests and scholarship programs, the conclusion of an algorithm for registration of intellectual property rights, group reflection, etc.
18. ***Yuliya Volynets, Nadiya Stadnik, Ekaterina Volinec. Formation of research skills of teachers of preschool education in vocational training as one of the directions of a new strategy of higher education institutions.*** The article covers issues of formation of research skills of future preschool teachers as the basis for the implementation of a modern strategy of higher education institutions' activity. The state of the problem under study in the pedagogical theory and practice is analyzed. The content of the basic concepts of research is specified. The conditions of the effective formation of research skills in future

preschool teachers are determined. The method of pedagogical experiment of formation of research skills of future preschool teachers in institutions of higher education is described.

19. ***Olena Grischenko. Personality oriented studies to Ukrainian after professional aspiration in the conditions of hybrid war.*** The article deals with the peculiarities of the development of the system of higher education in the realities of modern post-industrial society, highlights the importance of personally oriented learning in the complex of innovative technologies, in particular for the qualitative study of the Ukrainian language in a professional direction in a transferred higher medical educational institution of Ukraine in the conditions of hybrid warfare, concrete measures for practical implementation of the stated provisions.
20. ***Svitlana Davydova. Technology of formation of professional competence of future teachers of fine arts through creative project activities.*** The article states that Ukraine is in reformation process. It made a huge difference in perspective of professional competence of teachers of fine arts, whose professional activity became one of the modern parts in implementation of the Concept of New Ukrainian School. The author theorizes the notions “technology”, “pedagogical technology” and gives a detailed description of his technology of formation of professional competence of future teachers of fine arts through creative project activities. The technology is created according to determined methodological requirements, principles, it has stages (theoretical and practical) and logical structure.
21. ***Lyudmila Dolinskaya. Development of professionally-pedagogical competence teachers of technical profile.*** The article analyzes the problem by research topic. Identified components that in combination determine the

13. *Andrej Vanko* – Mgr.
Constantine the Philosopher University in Nitra, Nitra, Slovak Republic.
14. *Wladyslaw Wornalkiewicz* – Doctor of Engineering Sciences, Professor
The Academy of Management and Administration in Opole, Opole,
Poland.
15. *Natalia Aksakova* – PhD of Historical Sciences
Educational and Scientific Professional-Pedagogical Institute of the
Ukrainian Engineering-Pedagogical Academy, Bakhmut, Ukraine.
16. *Liudmyla Biriuk* – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Serhiy Pishun – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv,
Ukraine.
17. *Liudmyla Balika* – PhD of Pedagogical Sciences
Oksana Petrenko – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Hryhorii Pustovit – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Rivne State University of Humanities, Rivne, Ukraine.
18. *Yuliya Volynets* – PhD of Pedagogical Sciences
Nadiya Stadnik – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Ekaterina Volynec – PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Pedagogical Institute Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.
19. *Olena Grischenko* – Teacher
Donetsk National Medical University, Kramatorsk, Ukraine.